

Türkiye-Sudan Yakınlaşması

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yeni bir Afrika turuna çıkıyor. Sudan, Çad ve Tunus'u kapsayan program bu ülkelerle Türkiye arasındaki ilişkileri daha da geliştirmeyi amaçlıyor. Sudan ve Çad, cumhurbaşkanı seviyesinde ilk kez ziyaret edilecek ülkeler. Üç ülke de Türkiye ile tarihî bağlara sahip olmalarının yanında Türkiye nazarında "kardeş ülke" olarak görülmektedir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2006 yılında Arap Birliği Zirvesi için gittiği Sudan'ı uzun bir aradan sonra yeniden ziyaret ediyor. Erdoğan o dönem kısmen siyasi kısmen de insani kaygılarla dünya gündeminde en üst sıralarda yer alan Darfur bölgesini de ziyaret etmeyi ihmal etmemişti. Afrika'ya açılım programının yeni başladığı bir dönemdi ve Türkiye ile Sudan arasında ilişkiler yeni yeni tesis ediliyordu. Aradan 10-11 yıl geçti. O zamandan bu yana hem Türkiye'de hem de Sudan'da çok şey değişti.

2006 yılında Erdoğan başbakan sıfatıyla Sudan'ı ziyaret ettiğinde ülke yüz ölçümü bakımından Afrika'nın en geniş ülkesiydi. Ekonomisi petrol üretimine bağlı olarak hızla yükseliyordu, bu yüzden de yükselen Afrika'nın yıldızıydı. Ancak Darfur'da yaşanan yoğun çatışmalar nedeniyle dünyanın gözü kulağı oradaydı. Güney Sudan bölgesinde yürürlüğe giren 2005 barış anlaşması yeni yapılmış ve Güney Sudan'ın kaderi henüz netleşmemişti. Hasılı Batı tarafından tam anlamıyla kısıpaca alınmış bir Sudan vardı.

Aradan geçen sürede Güney Sudan bağımsızlık ilan ederek yeni bir statü kazandı. Bu yüzden Sudan 2011'den beri artık Afrika'nın en geniş ülkesi değil. 2009 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi, Batı'da oluşan kamuoyu baskısının etkisinde kalarak, Darfur sorunu nedeniyle Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Beşir hakkında tutuklama kararı çıkarttı. Sudan, bölünme nedeniyle petrol gelirlerinin büyük bir kısmını Güney Sudan'a bırakmak zorunda kaldı. 2011'den sonra Kurdufan eyaletinin güneyinde yeni bir kriz alanı daha ortaya çıktı.

Bölünme sonrasında yaşadığı büyük şoku atlatmak için yeni bir siyasi ve ekonomik program arayışına giren Sudan, yatırım çekebilmek için Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerine daha fazla yakınlaşma gereği duydu. Yemen operasyonuna asker sağlamaya başladı. Amerika'nın uygulamaya soktuğu ambargoyu kaldırmak için diplomatik girişimler başlattı. Hakkındaki şaibeli tutuklama kararı nedeniyle devlet başkanı sadece Afrika ülkelerine ya da güvendiği Müslüman ülkelere dış ziyaretler yaptı.

Petrol gelirlerindeki düşüş tarıma dönük yeni yatırımlarla telafi edilmeye çalışıldı. Darfur sorununda Katar'ın da çabalarıyla belli bir iyileşme sağlandı. Bölgede insani kriz devam etse de yaşanan çatışmalarda büyük bir düşüş gerçekleşti. Ülke içindeki istikrarı yeniden tesis etmek adına "millî diyalog" süreci başlatıldı. Muhalefetin de katılım sağlamasıyla diyalog süreci kısmen olumlu bir siyasi atmosfer doğurdu.

2011'deki ağır şoka rağmen ülke ekonomisi büyüme eğilimini daha düşük seviyelerde de olsa devam ettirerek son altı yılda %50 büyüme kaydetti. Aynı şekilde ülke nüfusu da artarak 30 milyondan 40 milyona yükseldi. Enflasyon ve dolar kurundaki artışlara rağmen tarım ve madencilik sektöründeki genişleme sayesinde millî gelir artışı devam ederek 100 milyar dolar seviyesine yükseldi. Her ne kadar Sudan'ın en büyük ticaret partneri Çin olsa da 2000'li yılların başından beri Sudan'a destek olmaya çalışan ülkeler arasında Türkiye de vardı.

Türkiye-Sudan İlişkilerinin Seyri

Türkiye 1957 yılında, Sudan'ın bağımsızlığını kazanmasının hemen ardından, ülke ile siyasi ilişkiler başlatsa da iki ülke arasındaki ilişkiler 1990'lı yılların ortalarından itibaren hızlanmaya başladı. Sudan'a hediye edilmek üzere yapımına söz verilen 70 yataklı Kalakla Hastanesi'nin açılışı 1996 yılında gerçekleşti. AK Parti'nin iktidara gelmesinin hemen ardından 2003 yılında dönemin Sağlık Bakanı Recep Akdağ'ın Sudan'ı ziyaret etmesi ise iki taraf arasında özellikle sağlık alanında birtakım anlaşmaların hayata geçmesine vesile oldu.

2006 yılında Sudan'ı ziyaret eden ve Darfur'daki insani krize şahitlik eden Recep Tayyip Erdoğan'ın gerekli talimatları vererek Sudan halkına el uzatılmasını istemesi, iki ülke arasında yeni bir dönemi

başlattı. Başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere TİKA, Kızılay ve İHH gibi sivil oluşumlar Sudan'da insani çalışmalara başladılar. Sağlık Bakanlığı "Sudan-Türkiye Sağlık Haftası" tertip ederek 32 kişilik bir heyeti Sudan'a gönderdi. TİKA Hartum'a ofis açarak iki ülke arasındaki teknik iş birliğini artırma arayışına girdi ve ayrıca ülkedeki Osmanlı tarihini temsil eden yapıları restore etmeye başladı. Kızılay Darfur bölgesinde muayene, ameliyat, ilaç temin edilmesi gibi birtakım sağlık çalışmalarına başladı. İHH, Afrika Katarakt Kampanyası kapsamında Hartum'da bir ofis açarak ücretsiz göz muayenesi ve ameliyatlara başladı. Yardımcı Derneği büyük bir yetimhane açarak işletmeye koyuldu. Daha pek çok STK ve dinî grup Sudan'da insani çalışmalara destek verdi. THY Hartum seferleri başlatıldı. Zamanla gelişen ilişkiler Yunus Emre Enstitüsü'nün açılmasına ve ticari ilişkilerin gelişmesine vesile oldu. Bugün iki ülke arasında 511 milyon dolar civarında bir ticaret söz konusu. Ayrıca Sudan'da 500 milyon dolar tutarında Türk yatırımı bulunmaktadır.

2014 yılında Güney Darfur'un merkezinde Nyala'da 150 yataklı Türkiye-Sudan Eğitim ve Araştırma Hastanesi açıldı. Türkiye'den giden sağlık personelleri dönüşümlü olarak bu hastanede görev almaya başladı. Bölgenin önemli bir ihtiyacını karşılayan hastane, Sudanlı sağlık çalışanlarının eğitilmesi için de büyük bir imkân sağladı. Bu proje Dışişleri Bakanlığımız tarafından Türkiye'nin yurt dışında gerçekleştirdiği en kapsamlı dış yardım projelerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

İki ülke arasındaki yakınlaşma 15 Temmuz sonrasında daha da pekişmiştir. Sudan'ın pek çok yerinde Türkiye'ye destek mitingleri düzenlenmiştir. Ayrıca FETÖ'ye ait okullar hızla Maarif Vakfı'na devredilmiştir. Son olarak FETÖ'nün para kasalarından biri olan Memduh Çıkmaz Türkiye ve Sudan istihbarat birimlerinin ortak operasyonu neticesinde Türkiye'ye getirilmiştir.

2006 yılındaki ziyaret pek çok alanda ikili ilişkilerin gelişmesine vesile olmuştu. 2008 yılında Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Beşir Türkiye'yi ziyaret etmişti. Ömer el-Beşir son olarak İslam İşbirliği Teşkilatı'nın geçen hafta yaptığı Filistin oturumu için Türkiye'deydi. Hakkındaki tutuklama kararına rağmen Ömer el-Beşir'in Türkiye'ye gelmesi Türkiye'ye duyduğu güvenin en büyük delilidir. Erdoğan'ın Sudan-Çad-Tunus turu kapsamında gerçekleştireceği bu ziyareti de hiç kuşkusuz iki ülke arasındaki ilişkilerin önümüzdeki yıllarda daha fazla gelişmesine vesile olacaktır.